



KAPITAŁ LUDZKI  
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



WOJEWÓDZTWO  
KUJAWSKO-POMORSKIE

UNIA EUROPEJSKA  
EUROPEJSKI  
FUNDUSZ SPOŁECZNY



# Równość szans w PO KL, czyli jak realizować zasadę równości szans kobiet i mężczyzn w projektach edukacyjnych



**KAPITAŁ LUDZKI**  
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



WOJEWÓDZTWO  
KUJAWSKO-POMORSKIE

**UNIA EUROPEJSKA**  
EUROPEJSKI  
FUNDUSZ SPOŁECZNY



## STANDARD MINIMUM WNIOSKU PO KL

1. Czy projekt zawiera analizę sytuacji kobiet i mężczyzn dotyczącą obszaru interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu, która wskazuje na nierówności ze względu na płeć?

Tak ☐ Nie ☐

2. Czy analiza sytuacji kobiet i mężczyzn zawiera dane ilościowe, które wskazują na brak istniejących nierówności w obszarze interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu?

Tak ☐ Nie ☐

3. Czy użyte w analizie sytuacji kobiet i mężczyzn dane w podziale na płeć dotyczą obszaru interwencji i zasięgu oddziaływania projektu?

Tak ☐ Nie ☐



KAPITAŁ LUDZKI  
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



WOJEWÓDZTWO  
KUJAWSKO-POMORSKIE

UNIA EUROPEJSKA  
EUROPEJSKI  
FUNDUSZ SPOŁECZNY



## Standard minimum - działania

4. Czy działania odpowiadają na nierówności ze względu na płeć istniejące w obszarze interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu i/lub różnicują działania (formy wsparcia) dla kobiet i mężczyzn?

Tak ☐ Nie ☐

Minimalnym wymogiem we wniosku o dofinansowanie powinno być podanie przynajmniej jednego przykładu działania jakie zostanie zrealizowane w projekcie na rzecz wyrównywania nierówności i barier zdiagnozowanych w analizie sytuacji kobiet i mężczyzn lub działania zróżnicowanego pod kątem odmiennych potrzeb kobiet i mężczyzn.

5. Czy rezultat(y) są podane w podziale na płeć i/lub wskazują jak projekt wpłynie na sytuację kobiet i mężczyzn w obszarze interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu?

Tak ☐ Nie ☐

6. Czy projekt wskazuje w jaki sposób zostanie zapewnione równościowe zarządzanie projektem ?

Tak ☐ Nie ☐



KAPITAŁ LUDZKI  
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



WOJEWÓDZTWO  
KUJAWSKO-POMORSKIE

UNIA EUROPEJSKA  
EUROPEJSKI  
FUNDUSZ SPOŁECZNY



## Standard minimum - działania

### *Czym jest równościowe zarządzanie projektem?*

Planując równościowe zarządzanie projektem warto zastanowić się nad podjęciem jednego lub kilku z następujących działań:

1. Określenie obowiązków związanych z realizacją zasady równości szans kobiet i mężczyzn, które wynikają ze specyfiki projektu. Może to być zbieranie danych o uczestnikach/uczestniczkach, monitorowanie wskaźników osiągnięcia produktów/rezultatów i sprawozdawczość prowadzone w podziale na płeć, przygotowanie wszystkich materiałów promocyjnych z uwzględnieniem zasad równościowej komunikacji, Obowiązki te można zdefiniować jako zadanie projektowe połączone z konkretnymi działaniami i przypisać odpowiedzialność za ich wypełnianie do konkretnych stanowisk w zespole projektowym.
2. Wzmocnienie kompetencji zespołu projektowego w stosowaniu zasady równych szans kobiet i mężczyzn w obszarze problemowym poprzez zaplanowanie i organizację warsztatów uwrażliwiających, szkoleń tematycznych, konsultacji eksperckich dla zespołu projektowego itp. Warto pamiętać, że nie tylko personel kluczowy, ale także by ważni wykonawcy (trenerzy/trenerki, doradcy/doradczynie) byli świadomi tego, czym jest zasad równych szans kobiet i mężczyzn.



KAPITAŁ LUDZKI  
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



WOJEWÓDZTWO  
KUJAWSKO-POMORSKIE

UNIA EUROPEJSKA  
EUROPEJSKI  
FUNDUSZ SPOŁECZNY



## Standard minimum - działania

### *Czym jest równościowe zarządzanie projektem?*

Planując równościowe zarządzanie projektem warto zastanowić się nad podjęciem jednego lub kilku z następujących działań:

3. Włączenie do projektu osób lub organizacji posiadających wiedzę i doświadczenie w prowadzeniu działań z zachowaniem zasady równości szans kobiet i mężczyzn. Warto pamiętać, że ekspertyza dotycząca równości płci od lat istnieje w organizacjach kobiecych i feministycznych, ale także w innych organizacjach, które realizowały projekty odnoszące się do promowania równości w poprzednim okresie programowania EFS.
4. Zapewnienie, że proces podejmowania decyzji w projekcie zaangażowani są zarówno mężczyźni, jak i kobiety. Struktura zarządzania powinna zagwarantować zrównoważony pod kątem płci udział w procesach decyzyjnych, a także wspierać mężczyzn w działaniach na rzecz równości płci. Uwaga ! Kodeks pracy – kryterium płci przy rekrutacji.
5. Wprowadzenie rzeczywistych możliwości godzenia życia zawodowego i prywatnego przez kobiety i mężczyzn pracujących w zespole projektowym. Zróżnicowane formy m.in. Elastycznych form pracy.



KAPITAŁ LUDZKI  
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



WOJEWÓDZTWO  
KUJAWSKO-POMORSKIE

UNIA EUROPEJSKA  
EUROPEJSKI  
FUNDUSZ SPOŁECZNY



## Standard minimum - wyjątki

7. Czy projekt należy do wyjątku, co do którego nie stosuje się standardu minimum?

Tak ☐ Nie ☐

### Niestosowanie standardu minimum wynika z:

- 1) Profilu działalności projektodawcy ze względu na ograniczenia statutowe (np. **Stowarzyszenie Samotnych Ojców, teren zakładu karnego**) – w treści wniosku beneficjent umieszcza zapis np. w formie oświadczenia, iż projekt należy do wyjątku z powodu ograniczeń statutowych.

**Uwaga!!!**

**Brak niniejszej informacji we wniosku o dofinansowanie wyklucza możliwość zakwalifikowania tego wniosku do niniejszego wyjątku.**



KAPITAŁ LUDZKI  
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



WOJEWÓDZTWO  
KUJAWSKO-POMORSKIE

UNIA EUROPEJSKA  
EUROPEJSKI  
FUNDUSZ SPOŁECZNY



2) Realizacji działań pozytywnych (działania te pozwalają na wpłynięcie na niekorzystną sytuację danej płci w konkretnym obszarze interwencji projektu, a tym samym wyrównywanie jej szans społecznych i zawodowych)

Z **działaniami pozytywnymi** mamy do czynienia wtedy, kiedy istnieje uzasadniona potrzeba (analiza sytuacji płci odnosząca się do obszaru i/lub zasięgu interwencji) skierowania działań do **tylko i wyłącznie jednej płci**.

**Uwaga!!!** Jeśli projekt można zaliczyć do wyjątku z powodu realizacji działań pozytywnych, to beneficjent musi zawrzeć we wniosku analizę sytuacji kobiet i mężczyzn wskazującą na konieczność realizacji takich działań.



KAPITAŁ LUDZKI  
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



WOJEWÓDZTWO  
KUJAWSKO-POMORSKIE

UNIA EUROPEJSKA  
EUROPEJSKI  
FUNDUSZ SPOŁECZNY



### 3) Zamkniętej rekrutacji

Przez rekrutację zamkniętą należy rozumieć sytuację gdy projekt obejmuje – ze względu na swój zakres oddziaływania- wsparciem wszystkich pracowników/personel konkretnego podmiotu czy konkretnej grupy podmiotu.

Beneficjent musi podać we wniosku informację, że jego projekt należy do wyjątku od standardu minimum ze względu na zamkniętą rekrutację wraz z **uzasadnieniem**.

*W celu stwierdzenia, że dany projekt należy do wyjątku beneficjent powinien wymienić z indywidualnej nazwy podmiot lub podmioty do których skierowane jest wsparcie w ramach projektu.*





**KAPITAŁ LUDZKI**  
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



WOJEWÓDZTWO  
KUJAWSKO-POMORSKIE

**UNIA EUROPEJSKA**  
EUROPEJSKI  
FUNDUSZ SPOŁECZNY



**Uwaga:**

**Należy podkreślić, iż ostateczna decyzja o zakwalifikowaniu danego projektu do któregoś z powyższych wyjątków należy do instytucji oceniającej wniosek o dofinansowanie.**

IZ zaleca, aby w przypadku projektów, które należą do wyjątków również zaplanować działania zmierzające do przestrzegania zasady równości szans płci – pomimo, iż nie będą one przedmiotem oceny za pomocą pytań ze standardu minimum.



KAPITAŁ LUDZKI  
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



WOJEWÓDZTWO  
KUJAWSKO-POMORSKIE

UNIA EUROPEJSKA  
EUROPEJSKI  
FUNDUSZ SPOŁECZNY



# ***Jak realizować równość szans kobiet i mężczyzn w projektach edukacyjnych – szkoty?***



**KAPITAŁ LUDZKI**  
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



WOJEWÓDZTWO  
KUJAWSKO-POMORSKIE

**UNIA EUROPEJSKA**  
EUROPEJSKI  
FUNDUSZ SPOŁECZNY



## **Równość szans w projektach edukacyjnych**

to spojrzenie na edukację z perspektywy tego, w jaki sposób przygotowuje ona uczniów/uczennice do pełnienia ról społecznych i zawodowych, a więc tego, czego w PO KL uczymy już osoby dorosłe w odniesieniu do rynku pracy, nauki i badań.



KAPITAŁ LUDZKI  
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



WOJEWÓDZTWO  
KUJAWSKO-POMORSKIE

UNIA EUROPEJSKA  
EUROPEJSKI  
FUNDUSZ SPOŁECZNY



W planowaniu projektów edukacyjnych w szkołach, z perspektywy zasady równości szans kobiet i mężczyzn, należy zwrócić szczególną uwagę na:

- **Liczbę dziewcząt i chłopców, którzy wezmą udział w projekcie**
- **Bezpośrednie odniesienie się do barier równości (jednej lub kilku) na etapie uzasadnienia realizacji projektu, celów oraz planowanych działań i rezultatów.**

Chodzi bowiem o to, iż w związku tym, że celem projektów edukacyjnych jest osłabianie istniejących barier równości, ***w mniejszym stopniu zajmiemy się liczbami, a w większym skupimy się na zmniejszaniu barier równości przez osłabianie stereotypów płci i podejmowanie dodatkowych równościowych działań***



KAPITAŁ LUDZKI  
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



WOJEWÓDZTWO  
KUJAWSKO-POMORSKIE

UNIA EUROPEJSKA  
EUROPEJSKI  
FUNDUSZ SPOŁECZNY



**Czym jest analiza sytuacji kobiet i mężczyzn w projektach edukacyjnych?**

*Jest pokazaniem liczby dziewcząt/chłopców, którzy są grupą docelową oraz odniesieniem się do istniejących barier równości w obszarze edukacji*

*Liczba + bariery równości*



**KAPITAŁ LUDZKI**  
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



WOJEWÓDZTWO  
KUJAWSKO-POMORSKIE

**UNIA EUROPEJSKA**  
EUROPEJSKI  
FUNDUSZ SPOŁECZNY



## Dane liczbowe

### liczba uczniów to fakt demograficzny a nie nierówność płci

W przypadku gdy wszyscy uczniowie otrzymują tę samą ofertę edukacyjną, celem projektodawcy nie jest na pewno zmiana istniejących proporcji

W przypadku, gdy wsparcie kierujemy w ramach projektu tylko do części uczniów, projekt powinien zakładać rekrutację do projektu zapewniającą udział uczennic i uczniów proporcjonalny do ich udziału w grupie wszystkich uczniów w danej placówce.



**KAPITAŁ LUDZKI**  
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



WOJEWÓDZTWO  
KUJAWSKO-POMORSKIE

**UNIA EUROPEJSKA**  
EUROPEJSKI  
FUNDUSZ SPOŁECZNY



## **Bariery równości w obszarze edukacji**

### **I .Diagnoza, identyfikacja, wskazanie barier**

**KE określiła 10 barier, są to:**

1. Segregacja pozioma i pionowa rynku pracy
2. Różnice w płacach kobiet i mężczyzn
3. Mała dostępność elastycznych rozwiązań czasu pracy
4. Niski udział mężczyzn w wypełnianiu obowiązków rodzinnych
- 5. Niski udział kobiet w procesach podejmowania decyzji**
- 6. Przemoc ze względu na płeć**
7. Niewidoczność kwestii płci w ochronie zdrowia
- 8. Niewystarczający system opieki przedszkolnej**
- 9. Stereotypy płci we wszystkich obszarach**
10. Dyskryminacja wielokrotna, szczególnie w odniesieniu do kobiet starszych, imigrujących, niepełnosprawnych oraz należących do mniejszości etnicznych.



KAPITAŁ LUDZKI  
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



WOJEWÓDZTWO  
KUJAWSKO-POMORSKIE

UNIA EUROPEJSKA  
EUROPEJSKI  
FUNDUSZ SPOŁECZNY



## Obszary dyskryminacji – edukacja

- Stereotypowy przekaz dotyczący kobiet/dziewczynek i mężczyzn/chłopców w programach nauczania (wzmacnianie tradycyjnych ról płci, wzmacnianie mitów na temat zdolności, możliwości, zainteresowań, predyspozycji dziewcząt/kobiet, chłopców/mężczyzn),
- Obecność stereotypów płci w doradztwie zawodowym skierowanym do dziewczynek i chłopców,
- Niski odsetek dziewcząt i kobiet w kształceniu z zakresu technologii informacyjno-komunikacyjnych, na kierunkach ścisłych, związanych z naukami przyrodniczymi i ma-tematycznymi,
- Brak rozwiązań edukacyjnych skierowanych do chłopców i dziewcząt związanych z zapobieganiem przemocy i obroną przed przemocą,
- Znikoma obecność w programach nauczania tematów związanych z równością, emancypacją, prawami człowieka, w tym prawami kobiet, przeciwdziałaniem dyskryminacji,
- Brak odzwierciedlania w programach nauczania rzeczywistego różnicowania społecznego (ze względu na niepełnosprawność, pochodzenie etniczne, wyznanie, orientację seksualną, model rodziny itp.),





**KAPITAŁ LUDZKI**  
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



WOJEWÓDZTWO  
KUJAWSKO-POMORSKIE

**UNIA EUROPEJSKA**  
EUROPEJSKI  
FUNDUSZ SPOŁECZNY



## **Obszary dyskryminacji - edukacja**

- Niski udział mężczyzn nauczycieli w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej,
- Niski udział kobiet na stanowiskach decyzyjnych w obszarze edukacji,
- Nieuwzględnianie kategorii płci w diagnozowaniu potrzeb edukacyjnych w obszarze szkolnictwa zawodowego,
- Brak dokładnych danych dotyczących płci i zatrudnienia w sektorze edukacji i zarządzaniu oświatą,
- Brak danych dotyczących uczestnictwa chłopców i dziewcząt w zajęciach wyrównawczych i zajęciach dodatkowych.



**KAPITAŁ LUDZKI**  
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



WOJEWÓDZTWO  
KUJAWSKO-POMORSKIE

**UNIA EUROPEJSKA**  
EUROPEJSKI  
FUNDUSZ SPOŁECZNY



## **Bariery równości w obszarze edukacji**

### **I .Bezpośrednie odniesienie się do barier poprzez osłabianie stereotypów płci (uzasadnienie, cele, działania, rezultaty)**

- 1. Przygotowanie nauczycieli do prowadzenia zajęć w sposób niestereotypowy i równościowy,** który umożliwia włączenie w równym stopniu dziewczynek i chłopców do każdego rodzaju zajęć (komputery, matematyka, języki obce, zajęcia sportowe, prace techniczne, podstawy gotowania, przedmioty humanistyczne). Nauczyciele/ nauczycielki powinni być świadomi wpływu stereotypów zarówno na sposób prowadzenia zajęć, jak i na dobór materiałów edukacyjnych. Prowadzący powinni promować postawy szacunku dla odmienności i różnic, uznania równych praw i obowiązków bez względu na płeć i w aktywny sposób zachęcać młodzież do przełamywania stereotypów płci.
- 2. Niestereotypowy przekaz kierowanych do dziewczynek i chłopców** lub dodatkowe zajęcia równościowe skierowane do uczniów obu płci uczące postawy szacunku wobec siebie i budujące świadomość o możliwości dokonywania wyborów bez względu na społeczne oczekiwania wobec naszej płci, np. dodatkowa lekcja czy warsztat na temat stereotypów mogłaby pokazać uczniom, że dziewczęta mogą zostać uczonymi i być bardzo dobre w matematyce, chłopcy zaś mogą być dobrymi opiekunami czy nauczycielami.
- 3. Zapewnienie, że dziewczęta i chłopcy mogą uczestniczyć w równym stopniu w oferowanych zajęciach, przy czym ważne jest, aby zachęcać i ośmielać uczniów do przełamywania stereotypów.**



**KAPITAŁ LUDZKI**  
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



WOJEWÓDZTWO  
KUJAWSKO-POMORSKIE

**UNIA EUROPEJSKA**  
EUROPEJSKI  
FUNDUSZ SPOŁECZNY



## **Bariery równości w obszarze edukacji**

**I .Bezpośrednie odniesienie się do barier poprzez osłabianie stereotypów płci (uzasadnienie, cele, działania, rezultaty)**

- 4. Wprowadzenie dodatkowych zajęć poświęconych kwestiom równości płci i rozwiązywaniu problemów bez użycia przemocy,** które przekażą uczniom umiejętności radzenia sobie z trudnymi uczuciami, dyskryminacją, wykluczeniem, uprzedzeniami, szykanowaniem w relacjach z rówieśnikami/rówieśniczkami.
- 5. Zaangażowanie obu płci w życie szkoły** ze szczególnym zwróceniem uwagi i wsparciem dla zaangażowania ojców i opiekunów.
- 6. Zorganizowanie pracy szkoły w sposób odpowiadający na potrzeby pracujących rodziców i umożliwiający godzenie życia zawodowego z prywatnym.** Jest to szczególnie istotne w przypadku rodziców samodzielnie wychowujących dzieci (przede wszystkim są to kobiety).



**KAPITAŁ LUDZKI**  
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



WOJEWÓDZTWO  
KUJAWSKO-POMORSKIE

**UNIA EUROPEJSKA**  
EUROPEJSKI  
FUNDUSZ SPOŁECZNY



## **Bariery równości w obszarze edukacji**

### **II .Bezpośrednie odniesienie się do barier poprzez podejmowanie dodatkowych „równościowych” działań:**

1. Różnorodne formy edukacyjne pokazujące czym są stereotypy i w jak krzywdzący sposób mogą działać na kobiety i mężczyzn w życiu prywatnym i społecznym, np. lekcja i rozmowa z uczniami/uczennicami na temat postaci męskich i kobiecych występujących w najpopularniejszych bajkach/filmach (cechy charakteru, działania podejmowane, jakie wybory, relacje pomiędzy K a M). Forma i dokładny temat zajęć powinny być oczywiście zawsze dostosowane do wieku dzieci/młodzieży.
2. Różnorodne formy edukacyjne (lekcje, konkursy, prezentacje) pokazujące ważne, lecz cały czas mało znane kobiety zaangażowane w życie społeczne, polityczne i gospodarcze na poziomie kraju, regionu lub społeczności lokalnej. Pokazy filmów na tematy związane z równością płci, różnorodnością, stereotypami, itp. Organizowane do wieku z towarzyszącą dyskusją i refleksją.
3. Warsztaty dla nauczycieli nauczycielek dotyczących przemocy rówieśniczej, przekazujące kompetencje rozmawiania z młodzieżą o trudnych emocjach, konfliktach i przemocy oraz wiedzę na temat strategii zapobiegania przemocy w szkole (czyli np. ustalenia w gronie pedagogicznym, jak postępować w przypadku dręczenia, zwanego potocznie „końskimi zalotami”)



**KAPITAŁ LUDZKI**  
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



WOJEWÓDZTWO  
KUJAWSKO-POMORSKIE

**UNIA EUROPEJSKA**  
EUROPEJSKI  
FUNDUSZ SPOŁECZNY



## **Działania wspierające równość płci**

- Należy zapewnić, że dodatkowe zajęcia dostępne są w równym stopniu dla dziewcząt i chłopców, w tym dziewcząt i chłopców o różnym stopniu sprawności oraz pochodzących z różnych środowisk (miejsce zamieszkania, status społeczno-ekonomiczny).
- Należy zachęcać dziewczęta do angażowania się w rozwój umiejętności i wiedzy, które stereotypowo uznawane są za „męskie”.
- Doradztwo zawodowe powinno stawiać za główny cel przełamywanie segregacji na rynku pracy, w tym promować udział dziewcząt w zajęciach uznawanych za „męskie” tj. informatyka, nauki ścisłe, przedsiębiorczość oraz udział chłopców w zajęciach uznawanych za domenę dziewcząt tj. nauka języków obcych.
- Należy wprowadzić działania edukacyjne zakładające współdziałanie w zespołach wewnątrznie zróżnicowanych (pod względem płci, stopnia sprawności, miejsca zamieszkania).
- Należy wprowadzić do nauczania zajęcia poruszające problem dyskryminacji, wykluczenia społecznego, stereotypów, zróżnicowania społecznego, równości.
  - W przypadku nauczycieli należy poruszyć problem nieświadomego wykluczenia pewnych grup uczniów lub uczennic np. wyróżnianie pewnych uczniów/uczennic, przerywanie wypowiedzi, preferowanie niektórych grup, pomijanie przy wyborze do realizacji zadań wymagających odpowiedzialności, odwagi czy kreatywności.
- Nauczyciele nie powinni wzmacniać stereotypów i przekazywać treści dyskryminujących.



**KAPITAŁ LUDZKI**  
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



WOJEWÓDZTWO  
KUJAWSKO-POMORSKIE

**UNIA EUROPEJSKA**  
EUROPEJSKI  
FUNDUSZ SPOŁECZNY



## **Działania wspierające równość płci**

- Należy wskazywać różnorodne doświadczenia i przykłady K/M o różnym stopniu sprawności i pochodzeniu społecznym.
- Należy doceniać zróżnicowanie społeczne, pomagać podopiecznym radzić sobie z różnicami i innością.
- Należy zwrócić uwagę i przeciwdziałać przemocy w szkole, w tym również przemocy seksualnej wobec dziewcząt/wobec chłopców.
- Należy promować postawy odpowiedzialności i solidarności wobec innych, w tym słabszych.
- Należy budować u młodzieży świadomość zróżnicowania społecznego i promować zasady wsparcia grupowego, wzajemnej pomocy, wspólnego rozwoju, komunikacji bez przemocy.
- Należy wskazywać modele równościowe i włączające postawy oraz zachowania, a tak że wyraźnie komunikować różnorodność jako wartość, a równość i szacunek jako zasady życia społecznego.
- W ramach wsparcia pedagogicznego i psychologicznego należy przeanalizować czynniki ograniczające szanse edukacyjne młodzieży - należy zwrócić uwagę na potrzeby rozwojowe związane z tzw. umiejętnościami miękkimi lub czynnikami psychologicznymi tj. motywacją, poczuciem odpowiedzialności i możliwością wpływu na swoje życie, poczuciem własnej wartości, postrzeganiem siebie, wstydem, nieśmiałością.
- Należy zwrócić uwagę czy tematyka szkolenia a także specyfika grupy determinuje przeprowadzenie zajęć w grupach jednorodnych czy zróżnicowanych pod względem płci.
- Należy promować używanie języka wrażliwego na płeć.



**KAPITAŁ LUDZKI**  
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



WOJEWÓDZTWO  
KUJAWSKO-POMORSKIE

**UNIA EUROPEJSKA**  
EUROPEJSKI  
FUNDUSZ SPOŁECZNY



**Dziękuję za uwagę!**

*Człowiek – najlepsza inwestycja*